

С. Й. Гонгало,

старший викладач кафедри правосуддя та кримінально-правових дисциплін Національного університету "Острозька академія"

ЕЛЕКТРОННІ ПЛАСТИКОВІ КАРТКИ ЯК ОБ'ЄКТ СУДОВОЇ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ

Сьогодні практично неможливо уявити життя без пластикових карток. Більшість громадян України мають у своєму розпорядженні картки соціального страхування, клубні картки, проїзні квитки, банківські картки тощо. Інтеграція України у Європейське Співтовариство передбачає запровадження паспортів з біометричними даними. Всі ці новачки є вимогами часу, у якому ми живемо. Разом з тим, стрімке впровадження технічних новинок, які покликані зробити наше життя більш комфортним, випереджає їх юридичне врегулювання у повсякденному обігу, чим вдало користуються різного роду ділки. З року в рік зростає кількість злочинів, що вчиняються з використанням високих технологій. При цьому електронні документи, різновидами яких є банківські картки, електронні посвідчення особи тощо, можуть бути як об'єктами злочинних посягань, так і знаряддям скоєння злочинів. Саме цим обґрунтовується актуальність дослідження можливостей криміналістичної експертизи пластикових карток в рамках судової техніко-криміналістичної експертизи документів.

Теоретичне підґрунтя щодо можливостей експертно-криміналістичного дослідження таких документів заклав В. К. Лисиченко. Подальшого розвитку, зазначена проблематика, набула в працях українських вчених-криміналістів і практиків В. Г. Гончаренко, Н. І. Клименко, М. В. Салтевського, Т. В. Тимофєєвої та російських Т. Е. Кукарнікової, Є. р. Росінської, О. І. Усова та інші.

Електронна пластикова картка є сучасним засобом електронних платежів, широко використовується в якості оплати різноманітних товарів та послуг. Основною функцією пластикових карток є ідентифікація особи, яка її використовує, як суб'єкта платіжної системи [1, с. 3].

На сьогодні існує наступна класифікація карток:

1) за матеріалом, з якого вони виготовлені: паперові (картонні); пластикові (найбільш поширені); металеві;

2) за способом запису інформації на карту: графічний запис; ембоскування; штрих-кодування; кодування на магнітній смужці; чип або мікросхема; лазерний запис;

3) за загальним призначенням: ідентифікаційні; інформаційні; розрахункові (для фінансових операцій);

4) за емітентами: банківські (універсальні) карти; приватні карти.

Банківські та інші картки, що використовуються для розрахунків, є наступних видів: 1) автономний "електронний гаманець"; 2) "електронний гаманець" з дублюванням рахунку у емітента; 3) "ключ до рахунку" – засіб ідентифікації власника рахунку, яким володіє і веде емітент.

Картки з магнітною смужкою досить рідко використовуються в якості "гаманця" і, зазвичай, є лише ключем доступу до основного рахунку. В якості "електронних гаманців" застосовують картки з чипами, як найбільш захищені від підроблення.

Картки, як об'єкти судової техніко-криміналістичної експертизи документів (СТЕД), мають свою специфіку. В них поєднано ознаки як традиційного, аналогового документа, так і нового – електронного. Картка, як традиційний об'єкт СТЕД, характеризується такими ознаками: матеріал, з якого вона виготовлена; спосіб друку графічних та текстових елементів; наявністю видимих та прихованих елементів захисту; засобів ідентифікації і т. д. має й інші, не характерні для даного виду експертизи елементи. До таких належать: штрих-код (в основному наноситься на паперові картки), магнітна полоса, чип або мікросхема, в яких у закодованому вигляді, зрозумілому лише для машини, міститься певна інформація. Такою інформацією може бути: номер рахунку, дата закінчення терміну дії картки та відомості про її власника, додаткові елементи безпеки, які при зчитуванні повинні співпасти з ембосованими елементами на картці, код доступу до рахунку тощо.

Криміналістичне дослідження пластикових карт є окремим випадком дослідження бланків документів, за допомогою якого вирішуються діагностичні та ідентифікаційні задачі у відповідності з за-

гальними вимогами методики проведення криміналістичного дослідження документів [1, с. 32]. На сьогодні експертно-криміналістичне дослідження карток проводиться в межах техніко-криміналістичної експертизи документів і становить окремий її підвид – експертизу пластикових карток [2, с. 79]. Наявність ознак електронного документа передбачає проведення комплексного дослідження пластикових карток в межах СТЕД та експертизи комп'ютерної техніки та програмних продуктів. Оскільки в штрих-кодів, на магнітній полосі, чипові чи мікросхеми, міститься певна юридично важлива інформація, то її необхідно дослідити в межах інформаційно-комп'ютерної експертизи, яка є підвидом експертизи комп'ютерної техніки та програмних продуктів [2, с. 165].

З появою та введенням у обіг електронних документів судова техніко-криміналістична експертиза документів не лише не втратила своєї актуальності, а навпаки – перейшла на новий, більш високий рівень дослідження. Вона все більше набуває комплексного характеру, коли дослідженню підлягають не лише зовнішні ознаки документа, його форма, а й внутрішня, інформативна, складова.

Виходячи з того що електронні пластикові картки є документами нового покоління, що поєднують у собі ознаки аналогових та електронних документів, вважаємо за доцільне ввести, в рамках технічної експертизи документів, такий її підвид, як інформаційно-комп'ютерна експертиза документів.

Список використаних джерел:

1. Тимофеева Т. В. Исследование пластиковых платежных карточек: методические рекомендации / Т. В. Тимофеева. – К. : ГНИЕКЦ МВД Украины, 2005. – 37 с.
2. Експертизи у судовій практиці: наук. практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 400 с.
3. Клименко Н. И. Судова експертологія: Курс лекцій: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / Н. И. Клименко. – К. : Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007. – 528 с.